

TRATAT DE DREPT CIVIL

CONTRACTE SPECIALE

Prof. univ. dr. **FRANCISC DEAK**

Prof. univ. dr.
LUCIAN MIHAI

Prof. univ. dr.
ROMEO POPESCU

TRATAT DE DREPT CIVIL

CONTRACTE SPECIALE

Ediția a V-a
actualizată și completată

Volumul III
Prof. univ. dr. **ROMEO POPESCU**

Depozitul
Împrumutul de folosință
Împrumutul de consumație
Tranzacția
Donația

Universul Juridic
București
-2018-

Capitolul VIII

Contractul de depozit

Secțiunea I

Noțiunea și caracterele juridice ale contractului de depozit

1. Noțiune. Depozitul este contractul prin care o parte, numită deponent, încredințează un bun celeilalte părți, numită depozitar, care se obligă să-l păstreze pentru o perioadă determinată sau nedeterminată și să-l restituie în natură¹.

După cum rezultă din această definiție, dată, în esență, de însuși Codul civil [art. 2.103 alin. (1)]², *scopul principal* urmărit prin încheierea contractului este *păstrarea (conservarea) bunului depozitat* în vederea restituirii lui în natură la cererea deponentului³. În ipoteza în care scopul principal al contractului nu este păstrarea bunului, chiar dacă deținătorul are o asemenea obligație, raporturile dintre părți nu mai pot fi calificate ca fiind raporturi de depozit, ci de vânzare, de antrepriză etc., eventual, chiar raporturi derivând dintr-un contract nenumit⁴.

2. Caractere juridice. Depozitul este un contract real, cu titlu gratuit sau cu titlu oneros, unilateral sau sinalagmatic (bilateral), în principiu, netranslativ de proprietate și, în principiu, *intuitu personae* în privința depozitarului.

2.1. Depozitul este un contract *real*, care se formează (se perfectează) numai prin și din momentul remiterii (predării, tradițiunii) bunului care

¹ Din punct de vedere etimologic, cuvântul „depozit” provine din latinescul *depositum*, care înseamnă „un bun depus dintr-un loc în altul”.

² La art. 2.103 alin. (1), Codul civil face referire numai la bunurile mobile, întrucât este avut în vedere depozitul obișnuit. Astfel cum se va arăta în continuare (a se vedea *infra*, nr. 29-31), sechestrul convențional, care reprezintă o varietate de depozit, poate avea ca obiect atât bunuri mobile, cât și bunuri imobile.

³ De aceea în doctrină (a se vedea Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *Drept civil. Contractele speciale*, tradusă de D. Dănișor, Ed. Wolters Kluwer, București, 2009, p. 461) depozitul este calificat ca fiind un *contract de restituire*.

⁴ A se vedea *infra*, nr. 7.

formează obiectul contractului de la deponent la depozitar¹, cu excepția cazului în care bunul se află deja, indiferent cu ce titlu, la depozitar [art. 2.103 alin. (2) C. civ.].

Pe de altă parte, predarea în sine nu este suficientă pentru încheierea contractului, fiind necesară, în acest scop, realizarea acordului de voințe în sensul încheierii contractului de depozit². Astfel, dacă una dintre părți a avut în vedere încheierea unui contract de depozit, dar cealaltă parte a crezut că primește un împrumut sau un dar manual, regulile depozitului nu vor putea fi aplicate, raporturile dintre părți – în lipsa realizării acordului de voințe – fiind extracontractuale³. Aceeași soluție se impune și dacă o persoană lasă la domiciliul unei alte persoane un obiect fără acordul sau chiar fără știrea acesteia din urmă.

Contractul de depozit însă, ca și alte contracte reale, poate fi precedat de o *promisiune* (un *antecontract*) *de depozit*, care se poate perfecta prin simplul consimțământ al părților.

2.2. Depozitul poate fi cu *titlu gratuit*⁴ sau cu *titlu oneros*. Depozitul este cu titlu gratuit dacă din convenția părților sau din uzanțe ori din alte împrejurări, precum profesia depozitarului, nu rezultă că trebuie să fie plătită o remunerație. Prin urmare, depozitul este gratuit numai *prin natura*, iar nu prin esența sa. Depozitarul care pretinde o anumită remunerație (sumă de bani sau alt avantaj patrimonial) pentru serviciile prestate trebuie

¹ „Remiterea trebuie să fie voluntară: nu este depozit atunci când o clientă își uită cerceii la un coafor, care nu este deci responsabil de furtul lor” (T. com. Seine, dec. din 5 martie 1952, citată de Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 470).

² Într-o speță s-a decis că, în lipsa consimțământului dat pentru încheierea contractului, simpla primire de către un barman, din pură complezență, a unui album al unui pictor pentru a fi consultat de către vizitatorii localului nu atrage răspunderea barmanului ca depozitar (Cass. fr., dec. com. din 25 septembrie 1984, în RTDciv. 1986, p. 143, citată de C. Toader, *Drept civil. Contracte speciale*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 263).

³ În acest caz contractul este lovit de nulitate relativă pentru eroare esențială „asupra naturii sau obiectului contractului” [art. 1.207 alin. (2) pct. 1 C. civ.]. Pentru posibilitatea adaptării contractului, a se vedea art. 1.213 C. civ.

⁴ Depozitul cu titlu gratuit este un *contract dezinteresat*, nefiindu-i aplicabile regulile specifice liberalităților (reducțiunea liberalităților excesive, raportul donațiilor, revocarea donațiilor sau a legatelor etc.).

să dovedească stipularea și cuantumul remunerației. Dacă depozitarul desfășoară activitatea de păstrare cu caracter profesional (nu ocazional¹), depozitul urmează să fie prezumat cu titlu oneros. Sechestrul judiciar este, de asemenea, cu titlu oneros [art. 976 alin. (3) C. pr. civ.].

Când cuantumul remunerației nu este stabilit prin contract, instanța judecătorească îl va stabili în raport cu valoarea serviciilor prestate [art. 2.106 alin. (2) C. civ.]².

2.3. Depozitul cu titlu gratuit este un *contract unilateral*, întrucât, din momentul încheierii sale, dă naștere la obligații numai în sarcina depozitarului. Depozitul rămâne un contract unilateral chiar dacă – ulterior încheierii sale – se nasc anumite obligații și în sarcina celeilalte părți (obligații postcontractuale) ca urmare a unui fapt posterior și accidental, care nu derivă din voința comună a părților (de exemplu, pierderile suferite de depozitar din cauza viciilor bunului depozitat), ci dintr-o cauză extracontractuală (delict civil sau gestiunea de afaceri³), aceste obligații nefiind nici interdependente cu obligațiile depozitarului⁴.

Dacă depozitul este cu titlu oneros, întrucât părțile își asumă – din momentul încheierii contractului – obligații reciproce și interdependente,

¹ Într-o speță, instanța a constatat că societatea depozitară nu intră în categoria celor care prestează activități de păstrare a bunurilor cu caracter profesional și nici nu a dovedit că la data semnării procesului-verbal de lăsare în custodie s-ar fi pus problema plății unui preț al depozitului, asupra căreia părțile să fi convenit. Drept urmare, instanța a apreciat că, în lipsa unei înțelegeri de acest fel încheiate între părți la momentul semnării procesului-verbal de custodie, societatea depozitară nu poate condiționa restituirea bunurilor depozitate de plata vreunui preț (a se vedea T. com. Argeș, sent. nr. 67/2009, citată de V. Terzea, *Noul Cod civil adnotat cu doctrină și jurisprudență*, vol. II, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 1037).

² Potrivit art. 143¹ din Legea nr. 71/2011 (introdus prin O.U.G. nr. 79/2011), dispozițiile art. 2.010 alin. (3) din Codul civil (potrivit căreia „Dreptul la acțiunea pentru stabilirea cuantumului remunerației se prescrie odată cu dreptul la acțiunea pentru plata acesteia.”) se aplică și în cazul stabilirii remunerației depozitarului, potrivit art. 2.106 din Codul civil.

³ A se vedea *infra*, nr. 11.

⁴ Pentru amănunte privind categoria așa-numitelor „contracte sinalagmatice imperfecte”, a se vedea L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *Curs de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 41.

raporturile dintre părți vor fi guvernate de regulile aplicabile contractelor sinalagmatice.

Precizăm că și *promisiunea de depozit* poate fi unilaterală sau sinalagmatică (bilaterală). Nici în acest din urmă caz însă, promitentul-deponent nu va putea fi obligat la încheierea contractului de depozit, dar va putea fi ținut să plătească daune-interese pentru nerespectarea obligației contractuale asumate. La fel, și promitentul-depozitar răspunde, în ambele cazuri (promisiune unilaterală sau sinalagmatică), inclusiv în ipoteza în care contractul proiectat este cu titlu gratuit, pentru nerespectarea obligației *de a face* asumate¹. Niciuna dintre părțile promisiunii de depozit nu poate obține pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract de depozit, întrucât instanța poate suplini doar consimțământul promitentului care refuză să încheie contractul, dar nu poate asigura și remiterea bunului².

2.4. Depozitul este un contract *creator de drepturi de creanță (de raporturi de obligații)* între părți. Prin încheierea acestui contract nu se transmite dreptul de proprietate și nici chiar posesia bunului asupra depozitarului³. El devine un simplu detentor precar [art. 918 alin. (1) lit. a) C. civ.], care, în principiu, nu are nici dreptul de a se folosi de bunul ce i-a fost încredințat⁴. În consecință, riscul pieirii fortuite a bunului este suportat de deponent (*res perit domino*⁵). Depozitarul suportă numai riscul contractului în calitate de debitor al obligației (de păstrare) imposibil de executat din cauza și din momentul pieirii bunului⁶, neavând dreptul ca

¹ Potrivit art. 1.279 alin. (2) C. civ., „În caz de neexecutare a promisiunii, beneficiarul are dreptul la daune-interese”.

² Art. 1.279 alin. (3) C. civ. prevede că instanța nu poate să pronunțe o hotărâre care să țină loc de contract „în cazul promisiunii de a încheia un contract real, dacă prin lege nu se prevede altfel”. Or, legea nu prevede o astfel de posibilitate nici măcar pentru ipoteza în care bunul de află în deținerea promitentului-depozitar.

³ Face excepție numai depozitul neregulat, care este translativ de proprietate. A se vedea *infra*, nr. 18.

⁴ A se vedea *infra*, nr. 9, lit. c).

⁵ Potrivit art. 558 C. civ., „Proprietarul suportă riscul pieirii bunului, dacă acesta n-a fost asumat de o altă persoană sau dacă prin lege nu se dispune altfel”.

⁶ A se vedea și art. 1.557 C. civ.

după pieire să mai primească remunerația stipulată (în ipoteza în care contractul a fost încheiat cu titlu oneros).

2.5. Depozitul este, în principiu, un contract cu caracter *intuitu personae* în privința depozitarului¹. Acest caracter rezultă din prevederile art. 2.112 C. civ., potrivit cărora depozitarul nu poate încredința altuia păstrarea bunului, fără consimțământul deponentului, cu excepția cazului în care este silit de împrejurări să procedeze astfel². Calitățile personale ale depozitarului, inclusiv atunci când este vorba despre un depozitar persoană fizică ori juridică ce acționează ca profesionist, nu îi sunt niciodată indiferente deponentului când încheie contractul cu un depozitar sau altul.

3. Planul expunerii. Noul Cod civil reglementează atât contractul de depozit obișnuit (propriu-zis), cât și anumite varietăți de depozit.

Urmează să analizăm, mai întâi, regulile aplicabile *depozitului obișnuit* (numit și „voluntar” – în opoziție cu depozitul „necesar”), aceste reguli reprezentând dreptul comun în materie de depozit, apoi regulile speciale aplicabile *depozitului necesar*, *depozitului hotelier*, *depozitului neregulat* și, în fine, *sechestrului convențional*. Întrucât dispozițiile prevăzute pentru varietățile de depozit sunt speciale, ele au aplicabilitate restrânsă la ipoteza vizată de legiuitor, completându-se cu regulile depozitului obișnuit (voluntar), care reprezintă dreptul comun în materie³.

¹ Spunem „în principiu” pentru că este posibil ca depozitul necesar să nu aibă un caracter *intuitu personae* (pentru amănunte a se vedea *infra*, nr. 15).

² „La Roma, depozitul era un serviciu între prieteni, ceea ce-i caracteriza spiritul. De exemplu, călătorul, fugarul sau cel aflat pe moarte lăsau la un prieten sau la un vecin un lucru ce-i incomoda sau un mobil prețios”, contractul bazându-se „pe încredere” (Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *op. cit.*, p. 470). Și în dreptul modern depozitul are la bază încrederea dintre părți, dar sfera lui de aplicare este mult mai vastă, existând multe situații în care contractul se încheie în folosul ambelor părți, depozitarul fiind un profesionist remunerat.

³ Codul civil din 1864 distingea două feluri de depozit: *depozitul propriu-zis* și *sechestrul* (art. 1592). Depozitul propriu-zis avea trei variante: *depozitul obișnuit*, *depozitul necesar* și *depozitul neregulat*. Deși acesta din urmă nu apărea în cadrul titlurilor secțiunilor Codului civil din 1864 referitoare la contractul de depozit, existența lui, ca o varietate specială de depozit, a fost și în trecut incontestabilă.

Secțiunea a II-a

Depozitul obișnuit (voluntar)

§1. Condiții de validitate. Dovada și natura juridică a contractului de depozit obișnuit

4. Obiectul contractului. Potrivit Codului civil, depozitul obișnuit nu poate avea ca obiect decât bunuri *mobile* [art. 2.103 alin. (1)], inclusiv animale (lăsate, de exemplu, în „pensiuni” pentru animale)¹. Dată fiind necesitatea tradițiunii, aceste bunuri mobile trebuie să fie *corporale*. Totuși, pot forma obiectul contractului și creanțele (bunuri încorporale) constatate printr-un titlu la purtător, asimilate bunurilor mobile corporale². Sunt bunuri mobile corporale, evident, și documentele materiale (de exemplu, înscrisuri care reprezintă amintiri de familie³, acțiuni, testament)⁴, indiferent de drepturile (fie și nominative) pe care le constată.

Întrucât depozitarul este obligat să restituie însuși bunul depozitat [art. 2.103 alin. (1), art. 2.116 C. civ.], obiectul contractului trebuie să fie un bun *individual determinat și neconsumptibil* (fie după natura lui, fie potrivit *voinței părților*), chiar dacă, după natura lui, ar fi un bun consumptibil și fungibil⁵.

¹ În schimb, încredințarea unei persoane în viață (de exemplu, un copil) în grija unei alte persoane constituie un contract de antrepriză. A se vedea A. Bénabent, *Droit civil. Les contrats spéciaux*, ed. a 2-a, Ed. Montchrestien, Paris, 1995, pp. 417-418, nr. 711.

² Titlurile la purtător și biletele de bancă sunt asimilate cu bunurile corporale, pentru că se pot transmite de la mână la mână. TS, s. civ., dec. nr. 1349/1972, în CD 1972, p. 113. A se vedea și C. Toader, *op. cit.*, p. 265.

³ A se vedea art. 1.142 C. civ.

⁴ Art. 12 lit. g) din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale (republicată în M. Of. nr. 444 din 18 iunie 2014) dispune că „Notarul public îndeplinește următoarele acte și proceduri notariale: [...] g) *primirea în depozit* a bunurilor, a înscrisurilor și a documentelor prezentate de părți, precum și a sumelor de bani, a altor bunuri, înscrisuri sau documente găsite cu ocazia inventarului succesoral, în limita spațiului și utilităților de care dispune biroul notarial; [...]”. A se vedea și art. 1.116 alin. (5) și art. 1.118 alin. (1) C. civ.

⁵ De exemplu, atunci când obiectul contractului de depozit îl constituie 100 t de grâu, contractul poate fi un *depozit obișnuit* (atunci când depozitarul are obligația să restituie exact acel grâu, pe care îl păstrează într-un siloz, fără a fi „amestecat” cu alt grâu) sau un *depozit neregulat* (atunci când depozitarul devine proprietar și nu are